

Lê Văn Hồng
Lê Ngọc Lan - Nguyễn Văn Thành

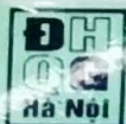
TÂM LÝ HỌC LỨA TUỔI VÀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM

(DÙNG CHO CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM
VÀ CAO ĐẲNG SƯ PHẠM)

TRƯỜNG CDCN HN-TƯ VIỆN

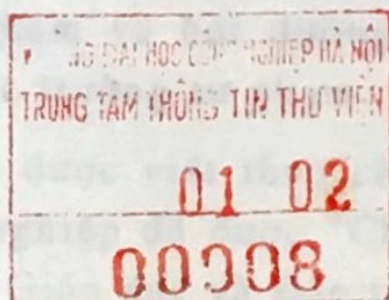
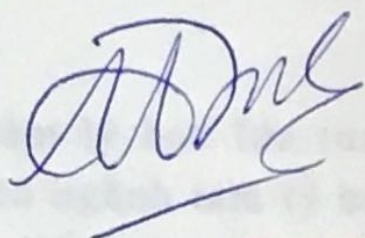
Mã sách: *01TL606*

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

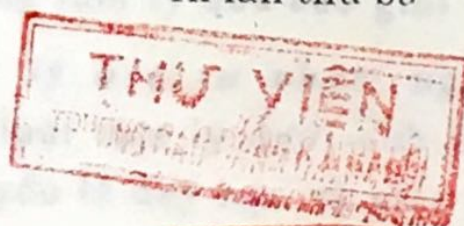
LÊ VĂN HỒNG (Chủ biên)
LÊ NGỌC LAN - NGUYỄN VĂN THÀNG

TÂM LÝ HỌC LỬA TUỔI VÀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM

(Dùng cho các trường Đại học Sư phạm và Cao đẳng Sư phạm)

In lần thứ ba

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI - 1999

LỜI NÓI ĐẦU

Tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm là hai chuyên ngành tâm lý học góp phần trực tiếp hình thành quan điểm sư phạm và bồi dưỡng trình độ nghiệp vụ cho sinh viên các trường sư phạm.

Tài liệu này được viết theo chương trình giáo dục cốt lõi chuyên nghiệp đã được "Chương trình giáo dục đại học" của Bộ Giáo dục và Đào tạo nghiệm thu, nhằm tạo điều kiện cho các trường Đại học sư phạm và Cao đẳng sư phạm thực hiện tốt quyết định 2677/GĐ-ĐT của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ngày 3/12/1993.

Nội dung tài liệu gồm 2 phần:

Phần tâm lý học lứa tuổi trình bày các hiện tượng và quy luật tâm lý theo các lứa tuổi, qua đó nêu lên nguyên nhân, động lực của sự phát triển tâm lý cùng những đặc trưng tâm lý qua các giai đoạn phát triển.

Phần tâm lý học sư phạm nghiên cứu các hiện tượng và quy luật tâm lý dưới ảnh hưởng của tác động sư phạm, chủ yếu là dạy học và giáo dục.

Để tài liệu tiếp tục được hoàn thiện trong những năm tới, chúng tôi mong nhận được ý kiến đóng góp của cán bộ giảng dạy và sinh viên các trường.

Xin chân thành cảm ơn.

Tác giả

PHẦN THỨ NHẤT

MỘT SỐ VẤN ĐỀ CƠ BẢN CỦA TÂM LÝ HỌC LỬA TUỔI

"Các bạn hãy nghiên cứu những quy luật của các hiện tượng tâm lý mà các bạn muốn điều khiển và các bạn hãy hành động căn cứ trên những quy luật này và những hoàn cảnh mà các bạn muốn vận dụng chúng vào đó"

K.D. Usinxki

Chương I

NHẬP MÔN TÂM LÝ HỌC LỨA TUỔI VÀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM

I. KHÁI QUÁT VỀ TÂM LÝ HỌC LỨA TUỔI VÀ TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM

Từ khi tâm lý học phát triển mạnh mẽ với tư cách là một khoa học độc lập thì đồng thời cũng nảy sinh nhiều vấn đề đòi hỏi sự nghiên cứu tâm lý có tính chất chuyên biệt, khiến cho các ngành tâm lý học ứng dụng được phát sinh. Tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm là các chuyên ngành phát triển sớm nhất của tâm lý học. Đó là sự ứng dụng của tâm lý học vào lĩnh vực sư phạm lứa tuổi.

1. Đối tượng, nhiệm vụ của tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm

Tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm cũng nghiên cứu tâm lý người, nhưng không phải là con người đã trưởng thành mà là con người ở các giai đoạn phát triển.

MỤC LỤC

Chương I	Nhập môn tâm lý học lứa tuổi và tâm lý học sư phạm	6
I	Khái quát về tâm lý học lứa tuổi và sư phạm.	6
	1. Đối tượng, nhiệm vụ của TLHLT và TLHSP.	
	2. Quan hệ giữa TLHLT và TLHSP	
II	Lý luận về sự phát triển tâm lý trẻ em.	10
	1. Khái niệm về sự phát triển tâm lý trẻ em.	
	2. Những quy luật chung của sự phát triển tâm lý trẻ em.	
	3. Dạy học, giáo dục và sự phát triển tâm lý.	
III	Sự phân chia các giai đoạn phát triển tâm lý trẻ em.	23
	1. Quan niệm về giai đoạn phát triển tâm lý.	
	2. Sự phân chia các giai đoạn phát triển tâm lý trẻ em.	
	Câu hỏi ôn tập, thảo luận và bài tập thực hành.	
Chương II	Tâm học lứa tuổi học sinh trung học cơ sở (thiếu niên)	28
I	Vị trí, ý nghĩa của giai đoạn phát triển tâm lý lứa	28

tuổi học sinh THCS.

II Những điều kiện phát triển tâm lý ở lứa tuổi học sinh THCS. 31

III Một số quan niệm về "khủng hoảng" trong sự phát triển tâm lý lứa tuổi học sinh THCS. 37

IV Hoạt động học tập và sự phát triển trí tuệ. 39

V Hoạt động giao tiếp của lứa tuổi học sinh THCS 48

VI Sự phát triển nhân cách của lứa tuổi học sinh THCS. 55

Câu hỏi ôn tập, thảo luận và bài tập thực hành.

Chương III Tâm lý lứa tuổi học sinh trung học phổ thông (THPT) (thanh niên mới lớn) 65

I Những yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển tâm lý của lứa tuổi học sinh THPT. 65

1. Khái niệm "tuổi thanh niên".

2. Đặc điểm cơ thể.

3. Điều kiện xã hội của sự phát triển tâm lý của lứa tuổi học sinh THPT.

II. Hoạt động học tập và sự phát triển trí tuệ của lứa tuổi học sinh THPT. 70

1. Đặc điểm hoạt động học tập.

2. Đặc điểm của sự phát triển trí tuệ.

III. Những đặc điểm nhân cách chủ yếu. 73

1. Sự phát triển tự ý thức

2. Sự hình thành thế giới quan.

3. Giao tiếp và đời sống tình cảm.

IV. Hoạt động lao động và sự lựa chọn nghề. 80

1. Đặc điểm hoạt động lao động của học sinh THPT.

2. Đặc điểm của sự lựa chọn nghề của học sinh THPT.

V. Một số vấn đề giáo dục lứa tuổi học sinh THPT. 82

1. Giáo dục lao động.

2. Giáo dục hướng nghiệp.

Câu hỏi ôn tập, thảo luận, bài tập thực hành.

Chương IV. Tâm lý học dạy học 86

I. Giới thiệu một số thuyết về tâm lý học dạy học. 88

1. Thuyết liên tưởng.

2. Thuyết hành vi.

3. Thuyết hoạt động.

II. Hoạt động dạy. 100

1. Khái niệm về hoạt động dạy.

2. Mục đích của hoạt động dạy.

3. Con đường để đạt mục đích đó

III. Hoạt động học. 104

1. Khái niệm về hoạt động học.

2. Bản chất của hoạt động học.

	3. Sự hình thành của hoạt động học.	
08	IV. Sự hình thành khái niệm, kỹ năng, kỹ xảo.	120
	1. Sự hình thành khái niệm.	
	2. Sự hình thành kỹ năng và kỹ xảo.	
	V. Dạy học và sự phát triển trí tuệ.	138
52	1. Khái niệm về sự phát triển trí tuệ.	
	2. Chỉ số của sự phát triển trí tuệ.	
	3. Quan hệ giữa dạy học và sự phát triển trí tuệ.	
	4. Tăng cường việc dạy học và phát triển trí tuệ.	
	Câu hỏi ôn tập, thảo luận và bài tập thực hành.	
88	Chương V. Tâm lý học giáo dục	154
88	I. Đạo đức và hành vi đạo đức.	155
	1. Đạo đức.	
	2. Hành vi đạo đức.	
100	II. Cấu trúc tâm lý của hành vi đạo đức.	161
	1. Tri thức và niềm tin đạo đức.	
	2. Động cơ và tình cảm đạo đức.	
	3. Thiện trí và thói quen đạo đức.	
101	4. Mối quan hệ giữa các yếu tố trong cấu trúc của hành vi đạo đức.	
	III. Nhân cách là chủ thể của hành vi đạo đức.	169
	1. Tính sẵn sàng hành động có đạo đức.	

2. ý thức bản ngã.

IV. Vấn đề giáo dục đạo đức cho học sinh THCS - 173
THPT.

1. Tổ chức giáo dục của nhà trường.

2. Không khí đạo đức của tập thể.

3. Nền nếp sinh hoạt và sự tổ chức giáo dục của gia đình.

4. Tự tu dưỡng.

Câu hỏi ôn tập, thảo luận, bài tập thực hành.

Chương VI Tâm lý học nhân cách của người thầy giáo 189

I. Sự cần thiết trau dồi nhân cách đối với người thầy giáo. 189

II. Đặc điểm lao động của người thầy giáo. 193

III. Cấu trúc nhân cách của người thầy giáo. 200

IV. Phẩm chất của người thầy giáo. 202

V. Năng lực của người thầy giáo. 209

1. Nhóm năng lực dạy học.

2. Nhóm năng lực giáo dục.

3. Nhóm năng lực tổ chức hoạt động sư phạm.

VI. Sự hình thành uy tín của người thầy giáo. 235

Câu hỏi ôn tập, thảo luận, bài tập thực hành.

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc Nguyễn Văn Thỏ

Tổng biên tập Nghiêm Đình Vỳ

Người nhận xét: PGS. PTS Nguyễn Quang Uẩn

Biên tập và sửa bản in:

Đinh Văn Vang

Trình bày bìa :

Ngọc Anh

TÂM LÍ HỌC LỬA TUỔI VÀ TÂM LÍ HỌC SƯ PHẠM

Mã số : 02.143.DH99 - 71.99

In 1000 cuốn, tại Xí nghiệp in 15 - số 2 Phạm Ngũ Lão - HN

Số xuất bản: 43/71/CXB. Số trích ngang KH/XB.

In xong và nộp lưu chiểu tháng 10 /1999.